

De Heilige Nicolaas (deel 3)

Als amateur-Sinterklaasdeskundige geef ik interactieve presentaties over de cultuur-historische betekenis van het Sinterklaasfeest. Voor meer informatie kunt u e-mail sturen naar: bartoud@quicknet.nl

Waarom komt Sinterklaas uit Spanje?

Volksverhalen over Sinterklaas zeggen dat hij uit Spanje komt. Echter de heilige Nicolaas is daar nooit geweest. Hij is bisschop geweest en overleden in Myra (het huidige Turkije). In de 11e eeuw is hij herbegraven in Bari in Italië. In het protestantse Nederland werd 'katholiek' vaak geassocieerd met Spanje, mede door de geschiedenis van de 80-jarige oorlog. Alles wat exotisch was en uit het Zuiden kwam werd veelal betiteld als Spaans. Daarnaast zijn Bari en De Nederlanden onderdeel geweest van het Spaanse rijk in de 16e eeuw.

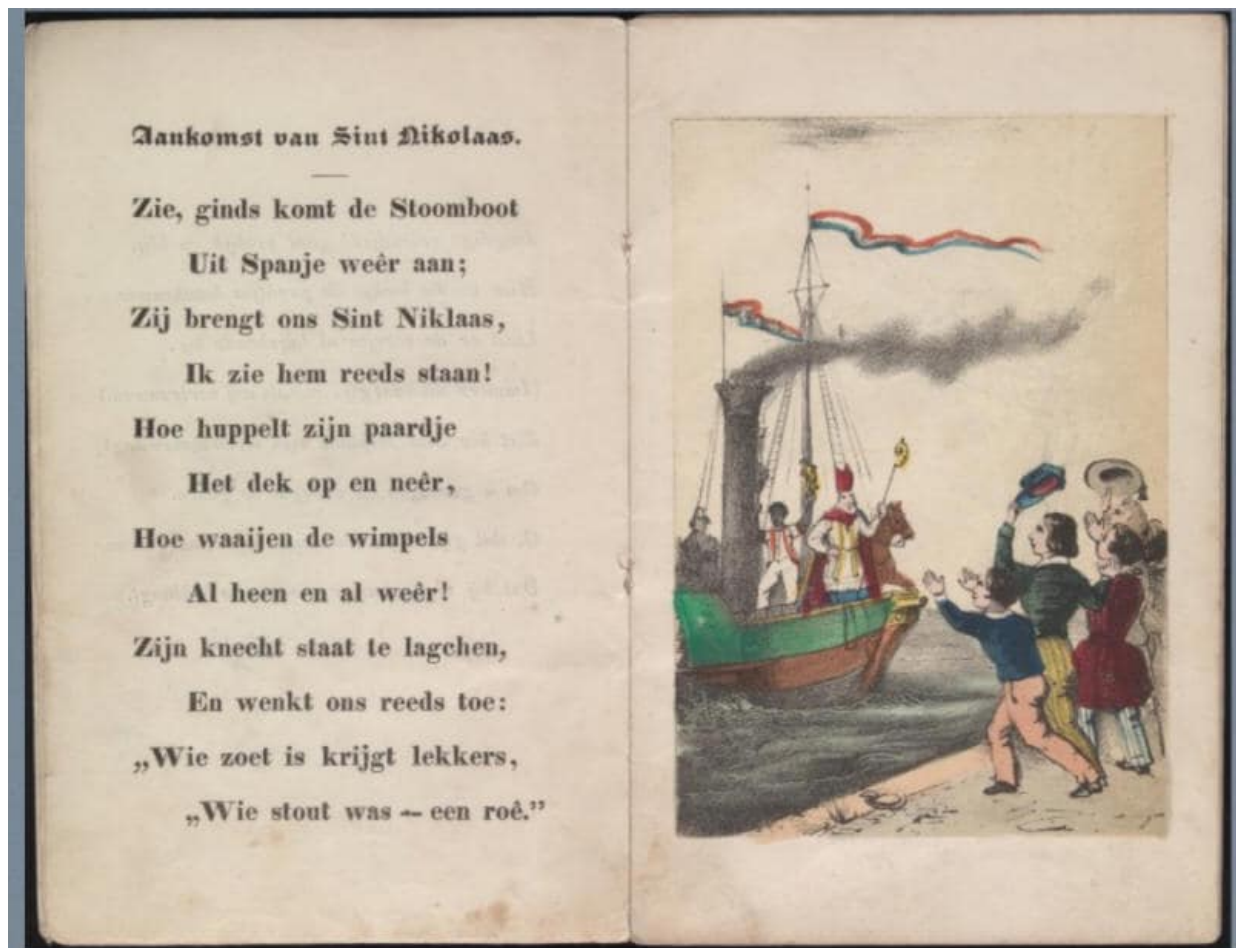
Wie komt er alle jaren
Steeds weer uit Spanje varen?
Over de grote grote zee,
Sint Nicolaas hoezee!

Waarom rijmen we met Sinterklaas?

Rond 1850 verscheen het kinderboek 'Sint Nicolaas en zijn knecht.' In dit kinderboek van Jan Schenkman wordt beschreven hoe Sint naar Nederland komt, wat hij hier doet en hoe hij weer naar huis gaat. Omdat dit boekje volledig in rijmvorm is geschreven, rijmen we nog ieder jaar met Sinterklaas. De eerste pagina gaat over 'De aankomst van Sint Nicolaas.' Op deze pagina een voor ons bekende tekst: 'Zie ginds komt de stoomboot,' waarvan later het lied is gemaakt.

In dit boekje wordt ook voor het eerst over één knecht gesproken; zonder naam. Pas later wordt hij in andere boekjes 'Jan' of 'Piet' genoemd.

Wat is de officiële naam van Sint Nicolaas?

Hij was bisschop van Myra, een plaats in het huidige Turkije dat nu Demre heet. In de 11e eeuw werd de tombe van de heilige bedreigd.

Koopmannen hebben de gebeenten per schip naar de Italiaanse stad Bari vervoerd waar de resten in de crypte van de Nicolaas-basiliek zijn geplaatst. Ieder jaar wordt dit herdacht met een groot Nicolaasfeest op 7, 8 en 9 mei. Daarom heeft de heilige twee namen: H. Nicolaas van Myra of H. Nicolaas van Bari.

Kort filmpje van het 'Festa di San Nicola' in Bari. Klik op afbeelding om filmpje te bekijken en klik anders op deze [link](#)

Hoe zag Sint Nicolaas eruit?

Bronnen zeggen dat Nicolaas in de 3e eeuw is geboren in Patara, nabij Myra. Op iconen wordt hij vaak afgebeeld met een kort baardje, mediterrane huid en een hoog voorhoofd. Als bisschop is hij gekleed een kazuifel met een witte band versierd met kruizen. Dus geen lange baard of een mijter. De bisschopsmijter kwam pas in de middeleeuwen in gebruik.

Afbeeldingen: iconen uit de abdij van Egmond en de oud-katholieke kerk in Den Helder.

Wat is een kapoentje?

Een kapoen was in de 19e eeuw een scheldwoord met twee betekenissen: Klaas Kapoen was een bekend fictief, moordlustig personage waarover verschillende prenten zijn gedrukt. Klaas Kapoen pleegde verschillende moorden en ten slotte belandde hij onder de guillotine.

Een kapoentje is een ook een gecasteerde haan. De spottende vermaning 'kapoentje' verwijst naar het celibataire leven van een bisschop.

Het lied 'Sinterklaas kapoentje' is ontstaan in de 19e eeuw om de spot te drijven met de Sint.

Waarom moesten kinderen in de zak mee naar Spanje?

Jan Schenkman gaf Sinterklaas in zijn kinderboek (1850) een sterk opvoedend karakter. Zo ging hij op bezoek bij een 'zoet' en een 'stout' kind. Daar werd omschreven dat kinderen in de zak moesten. Andere kinderboeken gingen nog een stap verder om kinderen bang te maken.

De rol van Piet werd in de loop van de jaren steeds strenger. Kinderen werden er bang mee gemaakt. Geïnspireerd op een duivels karakter moest Piet het tegenovergestelde uitbeelden van de goede Sint. Piet had regelmatig kettingen om zijn voet, net als veel voorstellingen van de duivel. In de Alpenlanden heeft Sint een helper (Kramphus) die nog steeds een duivels uiterlijk heeft. In Tsjechië wordt Sinterklaas uitgebeeld met een duiveltje en een engeltje, om het contrast tussen goed en kwaad te onderstrepen.

St. Nikolaas bij Stoute Kinderen.

Ei, ei, die Sint Niklaas
Is lang na niet mak!
Daar stopt hij twee knaapjes
Pardoes in zijn zak.
't Is loon vast naar werken,
En rijklijk verdiend.
Hij straft niet graag kindren,
Maar is hun een vriend.
O Bisschop! vergeef hun
Deez' enkelen keer,
Schenk, schenk hun genade,
Zij doen het nooit weêr!

